

Kazys Boruta

DANGUS GRIŪVA

LIETUVIŠKOS PASAKOS

arba

MŪSŲ PASAKŲ IŠMINTIS IR SĄMOJIS

VISIEMS, MAŽIEMS IR DIDELIEMS

Dailininkė Vilūnė Grigaitė

Jotema

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-9955-13-843-3

KAZYS BORUTA
DANGUS GRIŪVA

© UAB „Jotema“, 2019
Dailininkė *Vilūnė Grigaitė*

UAB „Jotema“, Algirdo g. 54, 50157 Kaunas

Tel. 337695, el. paštas: info@jotema.lt

<http://www.jotema.lt>

Spausdino UAB „Standartų spaustuvė“, Dariaus ir Girėno g. 39, 02189 Vilnius

TURINYS

Dangus griūva	5
Vargšas strazdelis	15
Striukis beuodegis	24
Kiškis žvairakis — miškų urėdas	35
Katinas šventuolis ir lapė gudruolė	45
Lapės ir gervės vaišės	60
Kas stipresnis galingesnis?	64
Gyvulių kalba	70
Pilko vilko ir margo šuns draugystė	78
Šlapios lapės vyžos	90
Žvirbliai — vyrai kaip pipirai, dideli pagyrai	98
Žalmargio jaučio troba	102
Nykštukas — paukščių karaliukas	110
Gudrus žvirblis ir nukaršęs šuo	116
Vilko teisybė ir lapės gudrybė	129
Kačių ir pelių kelionė į vestuves	140
Kiškio dovanos	146
Gužučio ir gervės piršlybos	150
Kregždės ir žvirblio byla	153
Stroliabobė	157

DANGUS GRIŪVA

Anuo metu, kai paukščiai ir žvėrys kalbėjo ir kiti nepaprasti dalykai pasaulyje dėjosi, viena bobutė nuėjo vakare į daržą lapauti, o rainas katinėlis nubėgo paskui ją peliauti.

Bobutė prisilaužė kopūstų lapų didelį glėbį, o katinėlis rainakėlis landžiojo landžiojo po visą daržą, bet niekur pelės nesurado, tai ir nepagavo, pagaliau lindo pro vieną didelę kopūsto galvą, ir vienas kopūsto lapas nukrito ant jo uodegos galo.

— Kniau kniau! — nesavu balsu katinėlis suriko. — Baisiai nusi-gandau.

— Kas atsitiko? — nustebo bobutė.

— Ogi dangus ant mano uodegytės galo nukrito.

— Ką tu sakai? — bobutė iš išgąščio rankomis skėstelėjo ir, kaip stovėjo, su lapų glėbiu ant žemės klestelėjo.

Kai bobutė nusigandusi griuvo, dar vienas kopūsto lapas katinėlio uodegą užkliuvo, — jis pašoko lyg be galvos, uodega užkabindamas už tvoros, dar kartą suriko suspigo:

— Dangus griūva! — ir galvotrūkčiais iš daržo išdūmė.

Bėga katinėlis, skuta kiek drūtas, dumia per laukus ir krūmus, akis išvertęs, ausis pastatęs, lekia be kvapo ir atgal atsigrižti bijosi, — jo uodegą griūvantis dangus vijosi! — kur čia sustosi atsigrižti, o priešais iš krūmų iššoko kiškis.

— Katinėli rainakėli, kur tu bėgi? — paklausė nusigandęs kiškis.

— Kiški piški, bėkim lėkim — dangus griūva! — nesustodamas katinas toliau dumia.

— O kas tau sakė? — pasiveja kiškis.

— Aš pats mačiau. Ant mano uodegytės galo užgriuvo!

Žvairaakis tik žvilgt nusigandęs ir, nieko daugiau nesakęs, tik ausis pastatęs, paskui kuria.

Bėga, dumia, susitinka lapę pakrūmėje.

— Kiški piški, kur tu bėgi? — klausia lapė.

— Lape snape, bėkim lėkim — dangus griūva! — atsako kiškis.

— O kas tau sakė? — klausia lapė.

— Katinėlis rainakėlis.

— O kas jam sakė?

— Jis pats matė. Ant jo uodegos galo buvo užgriuvęs! — ir nesustodamas toliau dumia paskui katiną.

Lapė snapė ausis pastatė, uodegą ištiesė ir nulėkė paskui katiną ir kiškį.

Bėga, lekia kaip patrakę, ir netrukus jiems ant kelio pasisuko vilkas.

— Lape snape, kur tu bėgi? — klausia vilkas.

— Vilke pilke, bėkim lėkim — dangus griūva! — atsako lapė.

— O kas tau sakė? — nusigandęs vilkas ausis pastatė.

— Kiškis piškis.

— O kas jam sakė?

— Katinėlis rainakėlis, — lapė nesustodama atsakė. — Ant jo uodegytės galo buvo užgriuvęs.

Lapė toliau paskui kiškį ir katiną dumia.

Vilkas apsisuko, uodegą pabruko ir paskui katiną, kiškį ir lapę, kiek tik kojos išgali, skuta.

Bėga, lekia, tiktai dunda aplinkui ir pleška, susitinka pagiry mešką.

Meška laiko neturėjo, bites kopinėjo, bet, pamačiusi atbėgančius, nesavu balsu rėkiančius, repečka nuo medžio nusirito, bites ir medų užmiršo ir, šokdama ant žemės, nikstelėjo pirštą. Šlubčiodama norėjo už akių užbėgti, bet vos pasivijo vilką:

— Vilke pilke, kur tu bėgi?

— Meška repečka, bėkim lėkim — dangus griūva! — prabėgdamas vilkas atsakė.

— O kas tau sakė? — meškai iš baimės aptavaravo akys.

— Lapė snapė.

— O kas jai sakė?

— Kiškis piškis.

— O kiškiui piškiui?

— Katinas rainakis. Ant jo uodegytės galo buvo užgriuvęs.

— O kur tas katinas?

— Antai per laukus kuria.

Neatsilikim ir mudu.

Pažiūrėjo meška — per laukus lekia katinas rainakis, o paskui jį kuria kiškis ir lapė, ant galo ir vilkas neatsilieka.

Nusigando meška ir, nors raiša, — repečka — paskui vilką, lapę, kiškį ir katiną ritasi kaip bačka, tik gaurai dulka.

Bėgo bėgo ir nubėgo į miško tankynę. Sustojo, ieškojo ir atrado landynę, vienas paskui kitą lindo lindo ir išlindo į gražią aikštelę, kurią aplinkui ąžuolai remia, o viduryje aikštelės — stovi trobelė ant vištos kojelės. Priėjo prie trobelės, žiūri pro langą, ogi

mato: devyni galvažudžiai sėdi už stalo, duoną raiko ir pini-gus skaito.

Visi sustojo, nu-stebę išsižiojo ir gal-voja: ką jie dabar darys, kaip tuos galvažudžius iš trobelės išvaikys? Galvojo galvojo ir sugalvojo.

Meška ant palangės atsistojo, ant meškos užsilipo vilkas, ant vilko lapė, ant lapės kiškis, ant kiškio katinas, ir visi

iš karto kiekvienas savo balsu suriaumojo, kad galvažudžiams iš baimės net plaukai ant galvos atsistojo. O paskui visi žvėrys pro langą kad virto, galvažudžiai vietoje iš siaubo nutirpo, tarsi kojas jiems kas pakirto, bet greitai atsigodojo, pašoko ant kojų ir strimagalviais pro duris išgriuvo. Trobelėje galvažudžių lyg nebuvę, tik ant stalo duonos kepalas ir auksinių pinigų krūva.

Žvėrys po trobelę apsidairė, visus kampus išuostė ir dulkes iššluostė, trobelė jiems patiko, ir jie čia pasiliko. Tuoju duonos kepalą sukirto ir kiekvienas pagal savo būdą poilsio nuvirto. Katinas įsirausė į pelenus, kiškis palindo po šluota, lapė po suolu, vilkas nerado geresnio guolio, tai pakrosnin įlindo, o meška įsirangė į krosnį. Visi sugulė, nusiramino ir užmigo. Jei dangus grius, jiems neklius, trobelė atlaikys, ir jie gyvi liks.

O galvažudžiai pabėgo į mišką, — dreba vargšams iš baimės kiškos. Drebo drebo, kol siaubas praėjo, ir pagaliau tarias — ką čia padarius, kad bent pinigų atgavus? Tarėsi, barėsi ir susitarė — vieną pasiūsti pasižvalgyti, ar negalima ką padaryti.

Atėjo žvalgas prie trobelės, žiūri pro išdaužtą langelį — lyg niekur nieko, joks balsas neatsiliepia! Įsidrąsino ir įėjo į vidų — tylu, tamsu. Jis priėjo prie krosnies, žariją gal suras, žiburį įsipūs,

stvers už pinigų ir pabėgs iš namų. O ant priežados kaip tik dvi žarijos žėri. Jis už žarijų galais pirštų stvėrė. Pažadintas katinas kad sukniauks:

— Kniau kniau! Bijau!

O galvažudžiui pasigirdo:

— Vagį sugavau!

Katinas iš tikro nagais galvažudį už rankos griebė, o tam iš akių pasipylė žiežirbos, jis į kampą atšoko, o kampe iš po šluotos kiškis nusigandęs išsoko, pro galvažudžio kojas strykt, galvažudys iš baimės ant grindų drykt ir išsitiesė, o iš pasuolės lapė su uodega per galvą pokšt, galvažudys aukštyn kojomis keberiokšt, greitai norėjo atsikelti, o čia vilkas spėjo už kinkų nustverti.

— Aū! — sustaugė. — Neištrūksi iš dantų!

Pabudo meška, iš krosnies išsiriti repečka, suriaumojo, ant paskutinių kojų atsistojo, o priešakinėmis galvažudį į glėbį griebė ir pro duris sviedė.

Išlėkė galvažudys kūlvirtais iš trobelės ir nusirito į pašalį už gero atstumo prie krūmų. Vos atsipeikėjo. Visi kauleliai gėlė ir braškėjo, bet apsidžiaugė, kad taip lengvai iš bėdos išėjo. Nubėgo pas savo draugus, neatgaudamas kvapo.

— Oi, oi, vyručiai! — atbėgęs sako. — Vos galo negavau, tik per plauką gyvas likau. Mūsų trobelėje baisus slibinas apsigyveno, ir dabar jau mums ten nebe gyvenimas. Pažiūrėjau pro trobelės langelį — lyg niekur nieko: tamsu, tylu, o kai tik įėjau, baisių dalykų išgyvenau. Ant priežados dvi žarijos žėri, aš čiupsiu ir žiburį įsipūsiu, o mane už rankos stvėrė ir suriko: „Vagį sugavau!“ Aš atšokau į kampą, o iš kampo kažkas

strykt, aš slyst paslydau po suolu, o čia kažkas su kulbe užpuolė, per galvą pokšt, aš keberiokšt, visai apstulbau. Vos ne vos atsigavau, kelsiuos ir spruksiu, o čia mane už kiškų sučiupo ir kad sustaugs: „Laikau! Galas tau!“ Paskui kažkoks milžinas į glėbį kad stvėrė — visi mano kauleliai subraškėjo — ir pro duris sviedė. Aš vos galo negavau ir kaulų neišbarsčiau. Tuščia tų pinigų, apsieisime be jų. Džiaukimės, kad didesnė nelaimė neištiko ir gyvi likom!

Pagauti siaubo, galvažudžiai klausėsi draugo, paskui pasitarė, susibarė ir nutarė palikti trobelę su pinigais, į kitus pasviečius iškeliauti ir daugiau neplėšikauti.

O katinas su kiškiu, lapė, vilku ir meška apsigyveno galvažudžių trobelėje. Gyventų, kol pasentų, bet nėra ko valgyti — ant stalo krūva pinigų, bet kas iš jų? Vienas po kito pauostė pauostė — nevalgomas daiktas, o daugiau trobelėje nieko nebėra.

Sustojo, pagalvojo, pasitarė ir vienu balsu nutarė: kviesti į svečius briedį, visiems pasislėpti, o paskui drauge šokti, briedžio ragus užriesti ir jį suėsti.

Kaip tarė, taip ir padarė. Sulindo visi į savo vietas — katinas į pelenus, kiškis po šluota, vilkas į pakrosnį, meška į krosnį, o lapė išėjo briedžio į svečius kviesti.

Nuėjo lapė į mišką, surado briedį besiganantį pievoje, prisimeilindama, uodegą švaistydama, galvą kraipydama, kviečia:

— Briedeli, briedeli, devyniais rageliais kaip aukso spurgeliais, ateik pas mus į svečius. Žalių žievelių prilupome, skanių šakelių prilaužėme, gardžių lapelių priskabėme ir tik tamistos laukiame — nekantraujame.

— Gera, — tarė briedis, galvą užrietęs, — galėsiu ateiti, jeigu taip reikia.

Lapė apsidžiaugė, parbėgo į trobelę ir pasakė žvėrimis, kad tuojau briedis ateis su devyniais ragais, o pati šmurkšt po suolu palindo ir tupi, įrėmus akis į duris.

Netrukus atėjo briedis, galvą su devyniais ragais į viršų užrietęs. Bet vos tik duris pravėrė, puolė ant jo visi žvėrys. Briedis pamanė, kad jie taip apsidžiaugė jį pamatę, tai iš malonumo ragus pakratė, kad visa trobelė vos nesubyrejo. Bet tą kartą kitaip išėjo: katinas, šokdamas iš pelenų, akis prisibėrė, kiškis, lįsdamas iš po šluotos, ausis nusidraskė, lapė, šokdama iš pasuolės, uodegą užkliuvo ir vos po briedžio kanopa nepakliuvo, vilkas,

puldamas iš pakrosnio, šonkaulį išsilaužė ir iš skausmo staugė, o meška, lįsdama iš krosnies repečka, nugarkaulį perlūžo ir visą krosnį sugriovė.

Briedis nusteбęs pažiūrėjo į išgriuvusius žvėris — visi stena, dejuoja, kaukia, svečio sulaukę, o svečiui nėra kas daryti, nebent tik langus ragais išmaišyti. Staugia visi kaip paklaikę, tai briedis vos susilaikė žvėrių iš trobos neišvaikęs, pauostė pinigų ant stalo ir sako:

— Būta čia vaišių! Nei midaus, nei ragaišio! Nuo tokių vaišių badu išgaiši! — baisiai supyko, langus ragais išmaišė ir sugrįžo atgal į mišką, kur žolė žaliuoja ir šaltiniai trykšta. Tai bent briedžiui ganyklos!

O meška išlindo iš po sugriautos krosnies repečka ir pradėjo visus kvosti:

— Vilke pilke, kas čia buvo?
Kas pramanė, kad dangus griūva?

